

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

śrī lakṣmīhayagrīvādivyapādukāsēvaka
śrīmadabhinavaraṅganātha brahmatantraparakāla
mahādēśikairanugṛhītaḥ

॥ śrī lakṣmīhayavadana
ratnamālāstōtram ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
॥ śrī lakṣmīhayavadana
ratnamālāstōtram ॥

vāgīśākhyā śrutismṛtyuditaśubhatanō -
rvāsudēvasya mūrtiḥ
jñātā yadvāgupajñam bhuvī manujavarai -
rvājivaktraprasādāt |
prakhyātāścaryaśaktiḥ kavikathakahariḥ
sarvatantrasvatantraḥ
trayyantācāryanāmā mama hṛdi satataḥ
dēśikēndraḥ sa indhām ॥ 1 ॥

satvasthaḥ nābhipadmē vidhimatha ditijaḥ
rājasam tāmāsam cā -
bbindvōrutpādyā tābhyāmapahṛtamakhilaḥ
vēdamādāya dhātrē |
dattvā drāktau ca hatvā varagaṇamadiśa -
dvēdhasē satra ādau
tantraḥ cōpādiśadyassa mama hayaśirā
mānasē sannidhattām ॥ 2 ॥

adhyāstē'ṅkaḥ parāvāk varahayaśirasō
bharturācāryakē yā
vāñchāvānaitarēyōpaniṣadi caramā -
tprāktanē khaṇḍa ādau |

yasyā vīṇāṃ ca daivīm manasi vinidadha -
tkhyātimētyantyamantrē
sēsānā sarvavācō mama hṛdayagatā
cāru māṃ vādayēdvāk || 3 ||

kṛṣṇaṃ viprā yamēkaṃ vidurapi bahudhā
vēdayōrādimāntē
sraṣṭā visraṃsamānassvamatha samadadhā -
cchandasāṃ yēna dānāt |
kṛṣṇaṃ viṣṇuṃ ca jiṣṇuṃ kalayiturapi yat -
saṃhitāmāyuruktaṃ
vāksliṣṭaṃ prāṇamēnaṃ hayamukhamanusa -
ndadhmahē kiṃ vṛthā'nyaiḥ || 4 ||

prakhyātā yā'śvalāyanyadhikaphaladaśa -
ślōkyabhikhyā tadantaḥ
śrutyuktā vāk sarasvatyapi hayamukha tē
śaktiranyā na yuktā |
pūrṇā tvacchaktirardhaṃ bhavati vidhivadhū -
ryā nadī sā kalāsyā
ityuktēbrahmavaivarta iha samuditā
syātparā nimnagā'nyā || 5 ||

śrīharsō viṣṇupatnīm vadati kavirimāṃ
naiṣadhē mallināthaḥ
khyātāmētāṃ purāṇē hayamukha bhuvi ca
sthāpitāṃ viṣṇupārśvē |

dhīvāgmitvārthajapyam dinamukhasamayē
śaunakassūktamasyāḥ
śrīyuktaṃ bahvṛcassa smṛtikṛdapi tadā
cintanīyaṃ tathainām || 6 ||

vāgāmbhṛṇyādisūktē niravadhimahimā
yā śrutā vāk ca dēvī
pūrvē sūktē'pi haṃsastvamadhikamahimā
viśrutō bahvṛcairyah |
yuktāvāraṇyakē tau kathitabahugūṇau
sāmanī saṃhitētya -
pyārādhyō vyūharūpī hayamukha viditō
jñānināṃ karmabhistvam || 7 ||

indrō vṛtraṃ haniṣyan sakhivara vitaraṃ
vikramasvēti viṣṇuṃ
samprārthyātō hatāristata upajanita
brahmahatyā panutyai |
sūktābhyāmāhutiṃ yaṃ prati paramajuhō -
nmūrdhni gandharva ēkō
dēvānāṃ nāmadhārī sa mama dṛḍhamatā -
vadya vācaspatisstāt || 8 ||

vēdē cātharvaṇākhyē prathamata uditam
yattriṣaptīyasūktam
tanmēdhājanmakarmāṅgamiti nigaditam
kauśikēna svasūtrē |

mēdhākāmaḥ pumān yasturagamukha tata -
ssarvalōkādhināthaṃ
dhyāyēdvācaspatiṃ tvāṃ prabhavati sakala -
stacchrutārthō'prakampyaḥ || 9 ||

nāsannō sattadānīmapī tu kamalayā -
'vātamēkaṃ tadānīt
tasmāddhānyatparaṃ kiñcidapi na tamasā
gūḍhamagrē prakētam |
addhā kō vēda hētuṃ dvividhamaviguṇaṃ
vāsudēvābhidhānaṃ
vyūhaṃ tvāṃ prātararacyaṃ hayamukha bhagamā -
huḥ kramāttaittirīyāḥ || 10 ||

prātaḥpūjyaṃ bhagākhyam prathamamakathayan
bahvrcāḥ pañcamē'thō
nāsatsūktē'ṣṭamē prāgvadapi samavadan
taittirīyakramāttvām |
pārāśaryō'vatīrṇaṃ vadati hayamukhā -
tharvaṇaḥ kauśikastvām
mēdhārthaṃ prātararacyaṃ bhagamanumanutē
saṃhitā'pyāha sādhu || 11 ||

pradyumnāntaṃ tripādbhāsvaravapuramṛtaṃ
vāsudēvādibṛndē
pādastatrāniruddhō bhuvi tata udabhū -
dātmabhūrgvidhijñāḥ |

hutvā tvāṃ yajñarūpaṃ hayavadana jita -
ntē stutiṃ tanvatē'taḥ
nirñītaṃ sarvavēdēṣvanupamamiti tat -
pauruṣaṃ sūktamāptaiḥ || 12 ||

sarvē vēdāḥ prajāśca pracurabahubhidāḥ
saṃśrayantē yamēkaṃ
śāstā yō'ntaḥpraviṣṭassvayamapi daśadhā -
tmācaratyarṇavē yam |
brahmā caikōnvavindaddharimiha daśahō -
tāramantaśca candrē
dēvāssantaṃ sahainaṃ na hi viduravatā -
tsō'dya vācaspatirmām || 13 ||

yasmādbrahmā ca rudrassakalajagadidaṃ
jāyatē'ntarbahiryat
vyāptyā sattāṃ ca yasmin layamapi labhatē
yaścaturvēdamūrṭiḥ |
viṣṇurnārāyaṇō'ṣṭākṣarapadaviditō
dēvakīputra ēkō
yō'tharvāṅgē madhōḥ sūdana upaniṣadi
jñāyatē mē sa indhām || 14 ||

śaktiḥ svābhāvikī sātra ca vividhaparā
śrūyatē jñānamēvaṃ
trēdhā tatra kriyētthaṃ balamapi tadasau
vāsudēvaḥ sa haṃsaḥ |

yō brahmāṇaṃ vidhāya prathamamatha parān
prāhiṇōtsarvavēdān
tasmai dēvaṃ prapadyē śaraṇamahamimaṃ
cāmṛtasyaiṣa sētuḥ || 15 ||

vamryō viṣṇurdhanurjyāṃ hayavadana varā -
nnēcchayā cicchidustat
kōṭyā cchinnaṃ ca viṣṇōḥ śira iti gaditaṃ
yatpravargyārthavādē |
tacchīrṣaṃ yājamānaṃ śrutimukhata idaṃ
sthāpitaṃ yuktitō'pi
prādurbhāvaḥ sa gauṇō bahumukhaharivaṃ -
śādinirdhāritō vā || 16 ||

śuklaṃ vēdaṃ vivasvānupadiśasi paraṃ
yājñavalkyāya vājī
vēdaikārthairvacōbhirmitamidamakhilā -
mnāyadhīkāriṇīm yām |
vāgdēvīm mōkṣadharmē kathayati munirāṭ
tatkṛpālabdhabhūmā
tvacchaktissētyakampyaṃ hayamukha gaditaṃ
brahmavaivartavāgbhiḥ || 17 ||

tasmādvēdē'pi tatrōpaniṣadi brhadā -
raṇyakē kāṇḍa ātmā
tvaṃ vāgdēvyā sahādau janayasi mithunī -
bhūya sarvāṃśca vēdān |

dhātāraṃ tasya patnīm tadanu tadubhaya -
dvārikāṃ vyaṣṭisṛṣṭim
tadyajñārādhitō'smai hayavadana varā -
nyacchasīti pratīmaḥ || 18 ||

turyē'dhyāyē dvitīyaṃ turagamukha śīśu -
brāhmaṇaṃ vyūharūpam
prāṇaṃ sthūṇāṃ śīśuṃ tvāṃ camasamapi śirō -
'rvāgbilaṃ cōrdhvabudhnam |
saptānāṃ dēvatānāmadhikaraṇamami -
trēndriyāṇāṃ jayārthaṃ
vācāṣṭamyā yutaṃ tvāṃ parikalayati tad -
brahma bhaktārtihāri || 19 ||

dadhyaññātharvaṇōśvitridaśakṛtaśirō -
dhāraṇādaśvamūrdhnā
tābhyāṃ prāvargyatattvaṃ hayamukha samupā -
dikṣadētadyathārtham |
ētāvatyēva tattvē kalibalavaśata -
stāmasāśśaktyadhīnaṃ
tāvatkaṃ śīrṣamāhurbhuvi janisamayē
tvatkaṭākṣātidūrāḥ || 20 ||

dadhyaññātharvaṇō yō hayamukha bṛhadā -
raṇyakē kāṇḍa ādau
āha prāvargyatattvaṃ yadapi śatapathē
dīkṣaṇīyārthavādē |

viṣṇvākhyam tattvamuktaṃ punarupaniṣadi
brahma vāgīśarūpaṃ
yacca prōktaṃ ṛtīyē tadapi ca sa madhu -
brāhmaṇē vakti turyē || 21 ||

vācā dēvyāniruddhēna ca sṛjati jaga -
tsarvamityagra uktō
vāhāsyō vāsudēvaḥ sa para iti madhu -
brāhmaṇam sthāpayitvā |
dadhyaññātharvaṇōśvitridaśahitamadhu -
tvāṣṭrakakṣyōpadēṣṭā
tattvaṃ jānāti cētyapyakhilaśubhatanuṃ
vakti vāgīśvaraṃ tvām || 22 ||

dadhyaññātharvaṇō'sāvupadiśati madhu -
brāhmaṇam tvāṣṭrakakṣyam
yattannārāyaṇākhyam kavacamiti samā -
ghuṣyatē sātvikāgryaiḥ |
vṛtrasyēdaṃ vadhāyālamiti hayamukha
brahmavidyēti tattvaṃ
vāgīśaitē na jānantyanagha tava kṛpā -
bāhyatām yē prayātāḥ || 23 ||

tattvaṃ nārāyaṇākhyōpaniṣadi kathitaṃ
pañcarātrōktarītyā
tannāmākhyāna āhāśvamukha viśadamā -
dyaṃ ca dharmam munīdraḥ |

gītāyāṃ saṅgrhītaṃ viśadayitumanāḥ

kṛṣṇavāhānanaikyaṃ

brūtē vēdōditatvaṃ sthirayati ca tada -

trōkta ēkāntidharmē || 24 ||

ādau nārāyaṇaṃ taṃ vadati madhujitaṃ

dēvakīputramantē

vēdāntō mōkṣadharmē varahayaśīrasaṃ

prāha kṛṣṇassvamēva |

ityālōcyaiṃ yōgī kalijidabhijagau

tatkramāt staiti madhyē

vāhāsya tvāṃ śaṭhārimunirapi manutē -

śvaṃ puraḥ kṛṣṇamantē || 25 ||

janmādīnāṃ nidānaṃ katicidakathayan

dēvamēkaṃ tathā'nyē

dēvīmēkāṃ vidustanmithunamavikalaṃ

brahma vēdāntavēdyam |

ityēvaṃ sthāpayitvā cidacidaviyutaṃ

śrīmadēkaṃ taditya -

pyācakhyau mōkṣadharmē hayamukha janivṛ -

ttāpadēsānmunīndraḥ || 26 ||

śrāvāṇyāṃ tē'vatārē hayamukha nigamō -

ddhāraṇārthatvabuddhēḥ

ṛgvēdōpakramastacchravaṇabha iti niś -

cinvatē bahvṛcāgryāḥ |

prārambhah paurṇamāsyāṃ yajuṣa iti parē
yājuṣāḥ saṅgīrantē
tadvēdōpakramāntē bhuvī vidhivaśagā -
stvām samārādhayanti || 27 ||

viṣṇōḥ patnī parā vāgiti bahumanutē
bhāratī yāṃ yadīśah
patyuh prākpañcarātram śrutimapi samupā -
dikṣadityādarēṇa |
tadvāgāśliṣṭamūrtim hayaśirasa upā -
rādhayantī nīsamya
śrībhāṣyaṃ lakṣmaṇāya svapatividita yat -
yākṛtiṃ bibhratē'dāt || 28 ||

vāgīśānasya mantraṃ śrutiśikharaguru -
stārksyalakṣaṃ japitvā
tatkāla prāpta lālāmṛtamapibadahī -
ndrākhyapuryāṃ yatīndrōḥ |
māturbhrātustanūjōttamaḡakurukā -
dhīśavaṃśyārcitāṃ tan -
mūrtim samprāpya kāñcyāṃ svayamapi ciramā -
rādhayadbhaktibhūmnā || 29 ||

kālē vēdāntasūriḥ svapadamupagataṃ
brahmatantrasvatantraṃ
śiṣyāgryaṃ mūrtimēnāṃ samanayadatha tac -
chātrapāramparītaḥ |

sēyaṃ vāgīsamūrtirguruvaraparakā -
lādibhiḥ sēvyamānā
ramyāsthānyāṃ trikālaṃ vilasati vihitā -
rcādyā karṇāṭadēsē || 30 ||

dharmāṃ pūrvāśramōktaṃ sukaramapi na kṛt -
vā'ntimōktasya tasyā -
nuṣṭhānē'saktibhītaṃ hayamukha kṛpaṇaṃ
lambhayitvā'sramaṃ tam |
śōbhōdrēkādinā'rcāviśaya upagatē
kōṭipūjyāṃ tulasyā
svōpākhyāvyākṛtiṃ cākalayasi kiyatī
mayyanarghā dayā tē || 31 ||

itthaṃ vāgīśapādūyugalasatatasāṃ -
sēvanārcādidikṣaḥ
tatraitāṃ navyaraṅgēśvarayatiranaghā -
mārpayadratnamālām |
ēnāṃ nityaṃ paṭhantō bhuvi manujavarā
bhaktibhūmnēpsitārthān
sarvān vindanti vāhānanavarakarūṇā -
pāṅgadhārābhiṣēkāt || 32 ||

|| śrī lakṣmīhayavadana ratnamālāstōtram samāptam ||